

Samarbeid mellom skole og barnevern. En veileder

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

**Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet**

14 / 2016

Postadresse

Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse

Stensberggaten 27
0170 Oslo

Sentralbord: 466 15 000

ISBN/ISSN: 978-82-8286-292-9

Finnes kun i digital utgave

Innhold

Samarbeid mellom skole og barnevern. En veileder

Om veilederen: Felles barn, felles utfordringer og felles mål.....	1
Arbeidsprosess og medvirkning	2
1 Oppfølging av skolehverdagen	3
 Ansvar for oppfølging av skole	3
Motivasjon og rutiner for skolearbeid.....	3
Oppfølging av barns hjemmelekser	4
Leksehjelp som hjelpetiltak.....	4
Barn med behov for ekstra oppfølging	4
Oppfølging i videregående opplæring	5
Morsmålsopplæring og bruk av tolk.....	5
 Fosterforeldres særskilte ansvar for barnets skolegang	5
Skole som tema i barnevernets oppfølgingsbesøk i fosterhjem	6
 Institusjonens særskilte ansvar for barnets skolegang	6
Samarbeidsavtale.....	6
Skoleansvarlig	7
 Oppfølging av og tilrettelegging for skolegang på omsorgssentre	7
Rettigheter til opplæring for enslige mindreårige asylsøkere (EMA).....	7
2 Oppfølging av skolegang når barn har faglige eller psykososiale utfordringer	9
 Oppfølging av barns opplæringssituasjon.....	9
 Kartlegging av barns utfordringer på skolen	9
Tilpasset opplæring	10
Spesialundervisning	10
 Aktuelle samarbeidspartnere.....	11
Pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste (PPT).....	11
Skolehelsetjenesten	11
Fastlegen.....	11
Spesialisthelsetjenesten	11
Oppfølgingstjenesten (OT)	11

Når barn ikke kan gå på skole	12
Skolefravær	12
3 Når et barn bytter skole	13
Flyttemelding ved skolebytte: Rutiner og ansvar	13
Ved akutt plasseringer	13
Utveksling av nødvendig informasjon om barnets skolegang	15
Barnevernet bør innhente informasjon om barnets skolesituasjon	15
Når bør informasjonsutvekslingen skje?	15
Eksempler på informasjon som bør overføres	15
Overføringsmøte	15
Snakk med barnet om flytting	16
Barnets møte med mottakende skole	16
En god avslutning på skolen	17
Særskilt om flytting i vurderings- og søknadsperioder	17
Ta hensyn til barnets skolegang ved valg av fosterhjem eller institusjon	17
Akutt plasseringer	19
Retten til å gå på nærskolen	19
Oppstart på ny skole	19
Oppfølgingssamtale med barnet på ny skole	19
Evaluere status og eventuelle behov for tiltak	20
4 Samarbeidsmodeller for skole og barnevern	21
Noen verktøy for samarbeid	21
Tverrfaglig team	21
Ansvarsgruppe	22
Familieråd	22
Faste kontaktpersoner	23
Individuell plan (IP)	23
Individuell opplæringsplan (IOP)	23
Tiltaksplan	24
Omsorgsplan	24
Gode råd for gode møter	24
5 Samarbeid når du er bekymret for et barn	25
Bekymringsmelding fra skolen	25
Skolens oppmerksomhetsplikt og opplysningsplikt	25

Ved usikkerhet på om det bør sendes bekymringsmelding	27
Barnevernet vurderer alvorlighetsgrad	27
Hva er omsorgssvikt?	27
Noen kjennetegn på omsorgssvikt	27
Informasjon til foreldre om bekymringen	28
Når skal du ikke informere foreldre om skolens bekymring?	28
Snakk med barnet om bekymringen	28
Skolen bør ha rutiner for bekymringsmelding	29
Slik sender du bekymringsmelding.....	29
Hva skjer etter at meldingen er sendt?	29
Slik følger barnevernstjenesten opp bekymringsmeldingen	30
Dette har skolen krav på å få vite	30
Kontakt mellom skolen og barnevernet.....	30
Har du meldt fra tidligere, men er fortsatt bekymret?	30
Opplysningsplikt etter pålegg	31
6 Taushetsplikt og samtykke.....	32
Taushetsplikt og informert samtykke	32
Taushetsplikt for ansatte i barnevernet	32
Taushetsplikt for ansatte på skolen	32
Informert samtykke.....	33
7 Skolesituasjonen for barn med tiltak i barnevernet	34
Skole og utdanningsresultater for barn med barnevernserfaring	34
Hva virker positivt?.....	34
Positive forventninger og oppmerksomhet.....	34
Tett og forpliktende samarbeid	35
Å ha en viktig person i livet	36
Tilrettelegging for utdanning på ordinær skole	36
Tidlig og kontinuerlig kartlegging	36
Ettervern	37
Referanseliste	38
Andre anbefalte litteraturkilder.....	40

Om veilederen: Felles barn, felles utfordringer og felles mål

Det jeg har lært fra skolen, er at for å ha en bra framtid, så må man gå på skole. Jeg tenkte på framtiden min. Jeg vil ha en bra framtid. Ikke en sånn dårlig framtid, så det var derfor jeg valgte å gå på skole.

- Gutt, 17 år

Alle barn skal ha en trygg og forutsigbar skolehverdag der de opplever mestring og når sitt læringspotensial.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har utarbeidet denne veilederen i samarbeid med Utdanningsdirektoratet (Udir). Veilederen retter seg mot ansatte, ledere og mellomledere i skolen og barnevernet, og omhandler alle barn som mottar tiltak i barnevernet:

- barn som bor i fosterhjem
- barn som bor på institusjon
- barn som bor hjemme

Veilederen er del av en omfattende satsing som skal bidra til at barn med tiltak fra barnevernet får en god skolegang. Formålet med satsingen er å:

- Skape en felles forståelse av skolens betydning for barn i barnevernet,
- bidra til handlingsendringer i barnevern og skole
- styrke samarbeidet mellom skole og barnevern slik at flere fullfører sin skolegang.

Hensikten med en felles veileder for skolen og barnevernet er å tydeliggjøre de områdene der det er særlig sentralt med samarbeid til beste for hvert enkelt barn. Målet er at alle barn som får hjelp og støtte fra barnevernet fullfører videregående opplæring og integreres i arbeids- og samfunnslivet.

For å sikre at barn med tiltak fra barnevernet får en god omsorgs- og skolesituasjon, er det avgjørende at skolen og barnevernet har et godt og gjensidig samarbeid preget av tillitt, åpenhet og respekt. Dette krever at de har kunnskap om hverandres oppgaver, lover, ansvar og roller.

Veilederen er organisert rundt følgende temaer:

- Oppfølging av skolehverdagen
Her får du informasjon om hvordan skolen og barnevernet bør samarbeide om oppfølging av skolehverdagen og om barnets opplæringssituasjon.
- Oppfølging av skolegang når barn har faglige eller psykososiale utfordringer

- Her får du informasjon om hvordan skolen og barnevernet bør samarbeide med hverandre og andre aktuelle aktører, når et barn har faglige eller psykososiale utfordringer.
- Samarbeid og ansvarsfordeling når et barn må bytte skole
Her får du informasjon om hvordan skolen og barnevernet bør samarbeide om å ivareta barnets opplærings- og omsorgstilbud ved flytting og bytte av skole.
- Samarbeid mellom skolen og barnevernet i bekymringssituasjoner

Her får du informasjon om hvordan skolen og barnevernet bør samarbeide når man er bekymret for et barn. I hvert delkapittel viser vi til sentrale regelverk for begge sektorene.

Arbeidsprosess og medvirkning

Denne veilederen er basert på ny forsknings-, erfarings- og brukerbasert kunnskap. I arbeidet med å utvikle veilederen har det vært nedsatt en arbeidsgruppe og en referansegruppe med representanter fra skole- og barnevernssektoren, fra bruker- og interesseorganisasjoner og fra forskning.

For å sikre at barn og unges perspektiver er ivaretatt har Landsforeningen for barnevernsbarn vært representert i arbeidsgruppen, mens Voksne for Barn og Forandringsfabrikken har deltatt i referansegruppen. På oppdrag fra Bufdir ble det i regi av Redd Barna arrangert høringer med barn og unge med barnevernserfaring om deres skolesituasjon. Ungdommer som deltok på høringene har også laget digitale historiefortellinger. Disse kan du se dersom du går inn i den digitale versjonen av veilederen på bufdir.no.

I 2015 arrangerte Bufdir i samarbeid med fylkesmannsembetene dialogkonferanser i alle landets fylker. En viktig målsetting med dialogkonferansene var å få innspill til veilederen. Til sammen deltok over 1600 representanter fra skole- og barnevernssektoren på disse konferansene.

På oppdrag fra Bufdir gjennomførte Rambøll i 2014 en kartlegging av holdninger blant ansatte i skole- og barnevernssektoren til skolegangen for barn og unge med tiltak i barnevernet. I 2013 fikk Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) i oppdrag fra Bufdir å lage en sammenstilling av eksisterende forskning om hva som kan bidra til å forbedre skoler resultatene og utdanningssituasjonen for barn i barnevernet.

Bufdirs skolerapport oppsummerer og sammenstiller den mest oppdaterte kunnskapen om hva som bidrar til å bedre utdanningssituasjonen og skoler resultatene for barn og unge med tiltak i barnevernet. Rapporten bygger på en internasjonal forskerkonferanse fra 2012, samt NOVAs kunnskapsoppsummering, og gir anbefalinger til tiltaks- og innsatsområder. Samlet utgjør dette veilederens kunnskaps- og erfaringsgrunnlag.

Du finner lenker til disse dokumentene i den digitale versjonen av veilederen. Referanser finner du bakerst i dette heftet.

1 Oppfølging av skolehverdagen

Tegn på god praksis

- Du vet at oppfølging av skole er en del av barnevernets daglige omsorg
- Du støtter opp om barnets skolegang gjennom motivasjon, planlegging, rutiner og systematisk oppfølging
- Du samarbeider med andre aktuelle fagpersoner om barnets skolegang
- Du bidrar til at barnet og dets omsorgspersoners synspunkter blir hørt, vurdert og dokumentert

Ansvar for oppfølging av skole

Skolen skal sikre at barnet får tilpasset opplæring (opplæringsloven § 1-3). Ved behov for spesialundervisning (opplæringsloven § 5-1) skal skolen sørge for at barnets behov blir ivaretatt. Barnevernet støtter opp om skolens arbeid.

Barnevernet har ansvar for oppfølging av opplæringen for barn det har omsorg for. Når barnet bor hjemme hos foreldrene sine, bør barnevernet sørge for at samarbeidet mellom foreldre og skolen fungerer godt. Er tiltaket knyttet opp mot skolegangen, bør barnevernet følge opp barnets opplærings situasjon sammen med foreldre.

Det kan ofte være hensiktsmessig at barnevernet involverer foreldre i oppfølging av skolearbeidet, særlig når det er aktuelt å tilbakeføre barnet etter endt plassering. Foreldre har som hovedregel krav på opplysninger om barnet sitt, selv om barneverntjenesten har tatt over omsorgen for barnet.

Foreldre kan også delta mer aktivt i oppfølging av skolegangen dersom barnet ønsker det, selv når barn bor i fosterhjem eller institusjon.

Motivasjon og rutiner for skolearbeid

Motivasjon er viktig for å mestre og å fullføre skole og utdanning. God støtte fra voksne underbygger barnets egen motivasjon. Barnevernet og skolen kan sammen hjelpe barnet til dette ved at de:

- Lager en avtale sammen med barnet om forventninger, mål og ansvarsfordeling.
- Lager dags- og ukeplaner, slik at skole og lekser får en sentral plass i barnets hverdag.
- Følger systematisk med på barnets skoledeltagelse, trivsel og motivasjon.
- Hjelper barnet med å etablere gode rutiner for skolearbeid og hjemmelekser.

Oppfølging av barns hjemmelekser

Lekser skal støtte opp om barns læring. Leksene gir hjemmet mulighet til å delta i barnets skolegang og har dermed også en viktig funksjon i samarbeidet mellom skole og hjem. Den som utøver daglig omsorg, har et særlig ansvar for at leksene blir gjort.

Dersom et barn ikke får tilstrekkelig hjelp til leksjer hjemme, jobber barnevernet og skolen sammen for å endre dette ved å:

- Samarbeide om leksenes omfang, innhold og organisering.
- Se til at barnet benytter seg av skolens leksehjelp, og eventuelt gi leksehjelp som hjelpetiltak fra barnevernet.
- Gi foreldrene veiledning som gjør dem i stand til å hjelpe barnet med lekser.
- Vurdere om noen i barnets slekt eller nettverk kan hjelpe til med lekser.

Leksehjelp som hjelpetiltak

De fleste skoler tilbyr og tilrettelegger for leksehjelp på skolen til alle barn. Barnevernet bør i tillegg vurdere å gi barn som bor hjemme og i fosterhjem leksehjelp som hjelpetiltak, dersom dette er nødvendig utover det tilbudet skolen gir. Institusjoner må tilrettelegge for at ansatte hjelper barna til gode rutiner for skolearbeidet, inkludert lekser.

Barnevernet bør sikre avtaler med skolen om hvordan samarbeidet om leksehjelp skal være, og hvordan dette ses i sammenheng med eventuelt ordinære tilbud om leksehjelp.

Tilrettelegging for lekser innebærer å:

- Ha jevnlig samarbeid med barnets lærer om innhold og mål for opplæringen.
- Ved behov, hjelpe barnet med oppgaveløsning, øving til prøver og større innleveringer.
- Sørge for ro og struktur, for eksempel gjennom fast avsatt leksetid uten forstyrrelser.
- Gi barnet oppmuntring og anerkjennelse for innsats og prestasjoner.

Det er positivt om barnet har en egnet arbeidsplass for lekser, at barnet og dets omsorgspersoner følger med på nyhetsbildet og snakker om det, og at barnet har tilgang på bøker og spill.

Barn med behov for ekstra oppfølging

Alle barn skal ha tilpasset opplæring. Barn kan også ha rett til spesialundervisning (opplæringsloven § 5-1). Barn som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, må kartlegges av skolen og eventuelt av Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Ved overgangen mellom barnehage og skole innhenter mottakende skole relevant informasjon om det enkelte barn. Dersom barnet har hatt spesialpedagogisk hjelp (opplæringsloven § 5-7) før skolepliktig

alder, er det viktig å planlegge en god overgang til grunnskolen, og informere skolen om de tiltak som var iverksatt tidligere. Du kan lese mer om dette i Utdanningsdirektoratets veileder *Tidlig innsats*. Denne kan du finne på udir.no

Oppfølging i videregående opplæring

Det er en målsetning at alle gjennomfører videregående opplæring uavhengig av bo- og hjemmeforhold. Ungdom som har fullført grunnskolen har etter søknad rett til videregående opplæring (opplæringsloven §3-1).

Den fylkeskommunale Oppfølgingstjenesten skal følge opp ungdom som har rett til videregående opplæring, men som ikke benytter seg av denne retten (opplæringsloven §3-1). For ungdom som slutter i videregående opplæring i løpet av skoleåret, skal oppfølgingstjenesten yte bistand om alternativ til skole. Alternative dagtilbud bør være enten opplæring, arbeid, eller andre kompetansefremmende tiltak, eventuelt en kombinasjon av disse.

Videre er det viktig at det er et godt samarbeid mellom oppfølgingstjenesten og omsorgspersoner. For ungdom over 18 år krever dette samtykke fra ungdommen selv.

Morsmålsopplæring og bruk av tolk

Dersom språklige barrierer hindrer et samarbeid mellom skole og hjem, må man bestille tolk. Det er ofte behov for tolk i kommunikasjonen mellom enslige mindreårige asylsøkere, lærere og ansatte på et omsorgssenter. Det er den instansen som ber om møtet som sørger for tolketjenester. Dersom foreldrene ber om et møte med skolen, er det skolens ansvar å sørge for tolk. Tilsvarende gjelder dersom foreldrene ønsker et møte med barnevernet.

Barn med et annet morsmål enn norsk og samisk har rett til særskilt norskopplæring frem til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen på skolen (opplæringsloven §2-8 og 3-12). Om nødvendig har disse barna rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Retten til særskilt språkopplæring betyr at eleven kan få særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring.

Fosterforeldres særskilte ansvar for barnets skolegang

Fosterforeldre og barnevernet bør i fellesskap og i samarbeid med skolen kartlegge behovene til det enkelte barn, og bli enige om hvordan man kan ivareta barnets behov på best mulig måte. Barnevernet må se til at fosterhjemmet samarbeider med andre instanser som barnet trenger bistand fra.

Skole som tema i barnevernets oppfølgingsbesøk i fosterhjem

Barnevernet i kommunen skal følge opp fosterhjemmene så ofte som nødvendig og minimum fire ganger i året (fosterhjemsforskriften § 7). Dette er for å sikre forsvarlig oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet. Skole og opplæring bør være et tema når barnevernet foretar sine oppfølgingsbesøk. Dersom det viser seg at fosterhjemmet ikke klarer å ivareta denne delen av omsorgsoppgaven må barnevernet vurdere bruk av leksehjelp eller veiledning av fosterforeldrene i deres skoleoppfølging i tillegg til skolens ordinære leksehjelp.

På oppfølgingsmøter bør følgende faste punkter om barn og skolegang alltid tas opp:

- Barnets ressurser, skolemotivasjon, tilstedeværelse og trivsel
- Barnets faglige og psykososiale utvikling
- Samarbeidet mellom skole, fosterhjem og eventuelt andre aktuelle instanser
- Fosterforeldres erfaringer med å følge opp skolegangen

Institusjonens særskilte ansvar for barnets skolegang

Ansatte ved barnevernsinstitusjoner, inkludert omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, skal følge opp opplæringen til det enkelte barn. Dette innebærer samarbeid med andre instanser som barnet trenger bistand fra, for eksempel skolehelsetjenesten, PPT og BUP.

Samarbeidet bør handle om:

- Tilrettelegging for oppfølging av det enkelte barn.
- Systematisk oppfølging av samarbeid med skolen og kontaktlæreren.
- Rutiner for oppfølging av skolearbeid og hjemmelekser.

Samarbeidsavtale

Samarbeidet mellom skolen og institusjonen bør forankres i forpliktende samarbeidsavtaler som involverer ansvarlige ledere begge steder. Rutiner for formidling av informasjon bør inngå i en slik samarbeidsavtale. Lag en avtale om hvordan institusjonen, skolen og barnet sammen kan følge opp denne. En slik avtale kan for eksempel inngå i ungdommens handlingsplan, som er utviklet på bakgrunn av barnevernets tiltaksplan.

Det er viktig at institusjoner eller omsorgssentre kartlegger det enkelte barns utvikling. De må følge særlig med på:

- Barnets skolemotivasjon, trivsel og tilstedeværelse.
- Barnets faglige og psykososiale utvikling.

Skoleansvarlig

Alle barneverninstitusjoner skal ha en skoleansvarlig. Den som er skoleansvarlig har ansvar og oppgaver knyttet til å

- ivareta skole- og opplærings situasjonen til det enkelte barn som bor på institusjonen
- tilrettelegge for et godt samarbeid med skolene som barna på institusjonen benytter

Oppfølging av og tilrettelegging for skolegang på omsorgssentre

Omsorgssentrene har ansvar for enslige mindreårige asylsøkere (under 15 år) på vegne av Barne-, ungdoms- og familieetaten (barnevernloven §5A-2). Enslige, mindreårige asylsøkere i alderen 15-18 år bor på mottak utenfor Bufetats regi. Denne veilederen kan være nyttig for ansatte også på disse mottakene.

Som andre statlige barnevernsinstitusjoner, har omsorgssentre en skoleansvarlig. Institusjoners ansvar for opplæring slik de er beskrevet over gjelder også for omsorgssentre.

Barn og ansatte på omsorgssentrene snakker ulike språk, og barna kan ha manglende kjennskap til det norske skolesystemet. Her er noen eksempler på hvordan ansatte på omsorgssenter kan følge opp skolegangen:

- Veilede barn i å lære seg norsk språk og gi tilpasset leksehjelp.
- Gi barna informasjon om det norske skolesystemet og hva skolen forventer av barna.
- Styrke og opprettholde barnets motivasjon og mestringsfølelse.
- Vurdere særskilt bistand til lekser.

Omsorgssenteret skal foreta en kartlegging av barnets situasjon og behov, inkludert tidligere skolegang. Omsorgssenteret skal utarbeide kartleggingen i samarbeid med barnet og barnets representant. Relevant informasjon sendes til skolen. Når informasjon skal sendes til skolen må man ha samtykke til dette.

Rettigheter til opplæring for enslige mindreårige asylsøkere (EMA)

Barn som er i grunnskolealder, har rett til grunnskoleopplæring hvis det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder. Denne retten gjelder så snart de kommer til Norge. Dette gjelder så lenge barnet oppholder seg i Norge, og uavhengig av om de har lovlig opphold eller ikke. Når oppholdet har vart i tre måneder, inntreer plikten til grunnskoleopplæring.

Barn som får avslag på sin asylsøknad, men blir boende på et omsorgssenter, har fortsatt rett til grunnskoleopplæring.

For at et barn skal ha rett til videregående opplæring må barnet ha lovlig opphold i landet. Barn som oppholder seg lovlig i landet i påvente av å få avgjort søknaden om oppholdstillatelse, har

rett til videregående opplæring når de er under 18 år, og det er sannsynlig at de skal være i Norge i mer enn tre måneder. Dersom de fyller 18 år i løpet av et skoleår, har de rett til å fullføre påbegynt skoleår.

Barn som får avslag på søknaden om oppholdstillatelse, har rett til videregående opplæring fram til dato for endelig vedtak (opplæringsloven § 3-1). Noen fylkeskommuner velger likevel å la elever med endelig avslag på asylsøknaden fullføre videregående opplæring.

Du finner mer informasjon i utdanningsdirektoratets veileder for innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever på udir.no

2 Oppfølging av skolegang når barn har faglige eller psykososiale utfordringer

Tegn på god praksis:

- Du forstår hvordan skole og barnevern kan samarbeide om barnets opplæring
- Du bidrar til at barnet og dets omsorgspersoners synspunkter blir hørt, vurdert og dokumentert
- Du bidrar til samarbeid mellom skole, barnevern, skolehelsetjeneste, PPT og BUP

Oppfølging av barns opplærings situasjon

Skolen skal følge med på og vurdere om det enkelte barn får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Opplæringen skal være tilpasset barnets forutsetninger og behov. Barnevernet skal kontakte skolen dersom de er usikre på om barnet har tilfredsstillende læringsutbytte.

Dersom barnevernet kjenner til at barn har særlige faglige eller psykososiale utfordringer på skolen, må de vektlegge dette når de vurderer, planlegger og gjennomfører tiltak og plasseringer.

Kartlegging av barns utfordringer på skolen

Når et barn har faglige og/eller psykososiale vansker på skolen, er det viktig å identifisere hva som ligger til grunn for disse. Vanligvis har skolene rutiner for kartlegging og dokumentasjon av barns fungering.

Kartlegging brukes som utgangspunkt for tiltak som må vurderes kontinuerlig. Du finner mer informasjon om skolens kartlegging og arbeid med å sette inn tiltak i Utdanningsdirektoratets veileder *Tidlig innsats* som du kan finne på udir.no.

Læreren prata med meg som om jeg var smart. Det gjorde at jeg følte meg smart.

- Kvinne, 26 år

Tilpasset opplæring

Alle elever skal få tilpasset opplæring (opplæringsloven § 1-3). Skolen skal sikre at alle elevene får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Opplæringen må være tilpasset elevens evner og forutsetninger, og samtidig opprettholde et fellesskap. Man kan gi tilpasset opplæring på skole-, klasse- og individnivå, og kan for eksempel inkludere:

- Ulike typer arbeidsoppgaver, arbeidsmåter, lærestoff, læremidler, intensitet og organisering.
- At læreren tilrettelegger for et inkluderende læringsmiljø.

Så langt det lar seg gjøre, bør barn få opplæring på nærskolen, og innenfor den ordinære opplæringen.

Spesialundervisning

Elever som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til spesialundervisning (opplæringsloven § 5-1).

- Foreldrene og eleven har mulighet til å kreve at skolen foretar nødvendige undersøkelser for å avklare om eleven har behov for spesialundervisning.
- Skolen har plikt til å vurdere og eventuelt prøve ut tiltak for å gi eleven et tilfredsstillende utbytte av den tilpassede opplæringen.
- Barnevernet kan også be Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) om generelle råd og veiledning til hvordan de best kan følge opp skolegangen til barn de har omsorgen for.

På bakgrunn av en henvendelse fra foreldrene og/eller skolen, foretar PPT en sakkyndig vurdering for å finne ut om barnet har behov for spesialundervisning. På bakgrunn av den sakkyndige vurderingen fatter skolen et enkeltvedtak.

Fra barnet har fylt 15 år er det tilstrekkelig med elevens samtykke. Når barnet er under 15 år, samtykker foreldre med foreldreansvar på vegne av barnet. Dersom barnevernet har overtatt omsorgen for barnet kan de samtykke til henvisning til PPT (opplæringsloven §15-6). Skolen utarbeider en individuell opplæringsplan (IOP) for elever som får spesialundervisning.

Elever som får spesialundervisning har krav på det samme omfanget av opplæring som alle andre elever. Avvik fra læreplanene fremgår av enkeltvedtaket.

Aktuelle samarbeidspartnere

Pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste (PPT)

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) er kommunen og fylkeskommunens sakkyndige organ. PP-tjenesten skal hjelpe barn, ungdom og voksne som strever i utviklingen, eller som har en vanskelig opplærings situasjon. Den skal gi skoler råd og veiledning om pedagogisk ledelse av gruppe- og læringsmiljø, og bistand med kompetanse- og organisasjonsutvikling. De skal også sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering der opplæringsloven krever det.

Du finner mer informasjon om PPT på Utdanningsdirektoratets hjemmeside, udir.no

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten kan bistå med informasjon og råd om både fysisk og psykisk helse og sørge for kontakt med spesialister ved behov. Skolehelsetjenesten er en sentral samarbeidspartner for skolen og barnevernet.

Fastlegen

Fastlegen kan være en aktuell samarbeidspart knyttet til barns opplærings situasjon. Fastlegen kan bidra med å vurdere behov for utredning og behandling, og eventuelt henvise videre til spesialisthelsetjenesten.

Spesialisthelsetjenesten

Spesialisthelsetjenesten diagnostiserer og gir behandling av fysiske og psykiske utviklingsforstyrrelser. Både barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) og habiliteringstjenesten (HABU) er aktuelle samarbeidspartnere som kan bidra med informasjon, råd og veiledning til skolen og barnevernet.

Oppfølgingstjenesten (OT)

Oppfølgingstjenesten (OT) er et fylkeskommunalt tilbud med et særskilt ansvar for blant annet ungdom som ikke begynner på eller fullfører videregående opplæring. OT er en sentral samarbeidspartner for blant annet skolen og barnevernet, og er behjelpelig med å formidle tilbud om opplæring, arbeid eller andre kompetansefremmende tiltak.

Når barn ikke kan gå på skole

I noen situasjoner kan ikke barn og unge få den opplæringen de har rett til på skolen. Barn og unge som bor i barnevernsinstitusjoner eller er pasienter i helseinstitusjoner beholder sine rettigheter etter opplæringsloven mens de bor på institusjonen.

For barn med alvorlige atferdsproblemer som ikke kan forlate institusjonen, eller av andre grunner ikke kan følge opplæringen på skolen, skal fylkeskommunen gi opplæring der barnet bor. Du finner mer informasjon i rundskrivet *Rett til opplæring i barnevern- og helseinstitusjon, og i hjemmet ved langvarig sykdom* Udir 6-2014. Dette finner du på udir.no.

Skolefravær

I grunnskolen er det to typer dokumentert fravær:

- Fravær av helsemessige grunner
- Permisjon innvilget av skolen

Foreldre eller andre omsorgspersoner har ansvaret for at barnet får den grunnskoleopplæringen han/hun har plikt og rett til.

Kommunen eller fylkeskommunen har et oppfølgingsansvar dersom en elev ikke møter på skolen. Skolen må være oppmerksom i situasjoner der barnet har mye fravær, og melde bekymring til barnevernet. Der det er aktuelt skal foreldre kontaktes. Det skal også sendes bekymringsmelding til barnevernet dersom skolen ikke finner ut hvor barnet er. Barnets foreldre eller omsorgspersoner kan straffes dersom et barn har så stort fravær fra den pliktige grunnskoleopplæringen, at det ikke oppfyller plikten til grunnskoleopplæring (opplæringsloven § 2-1).

Du finner mer informasjon om bekymringsmelding på bufdir.no.

Du kan også lese mer om dette i Utdanningsdirektoratets veileder om hvordan skolene skal følge opp situasjoner der barn ikke møter på skolen, som du finner på udir.no

Du kan også lese i Bufdirs veileder om oppfølging skolegang institusjon, fosterhjem, omsorgssenter som ligger på bufdir.no

3 Når et barn bytter skole

Tegn på god praksis:

- Du følger melderutiner for skolebytte.
- Du følger rutiner for informasjonsutveksling.
- Du bidrar til at kontinuitet i opplæringstilbudet ivaretas ved skolebytte.
- Du bidrar til at barnet og dets omsorgspersoners synspunkter blir hørt, vurdert og dokumentert.

Flyttemelding ved skolebytte: Rutiner og ansvar

Skole og barnevern må samarbeide om å sikre at barn og unge som flytter utenfor hjemmet, får et godt og tilpasset opplæringstilbud så raskt som mulig.

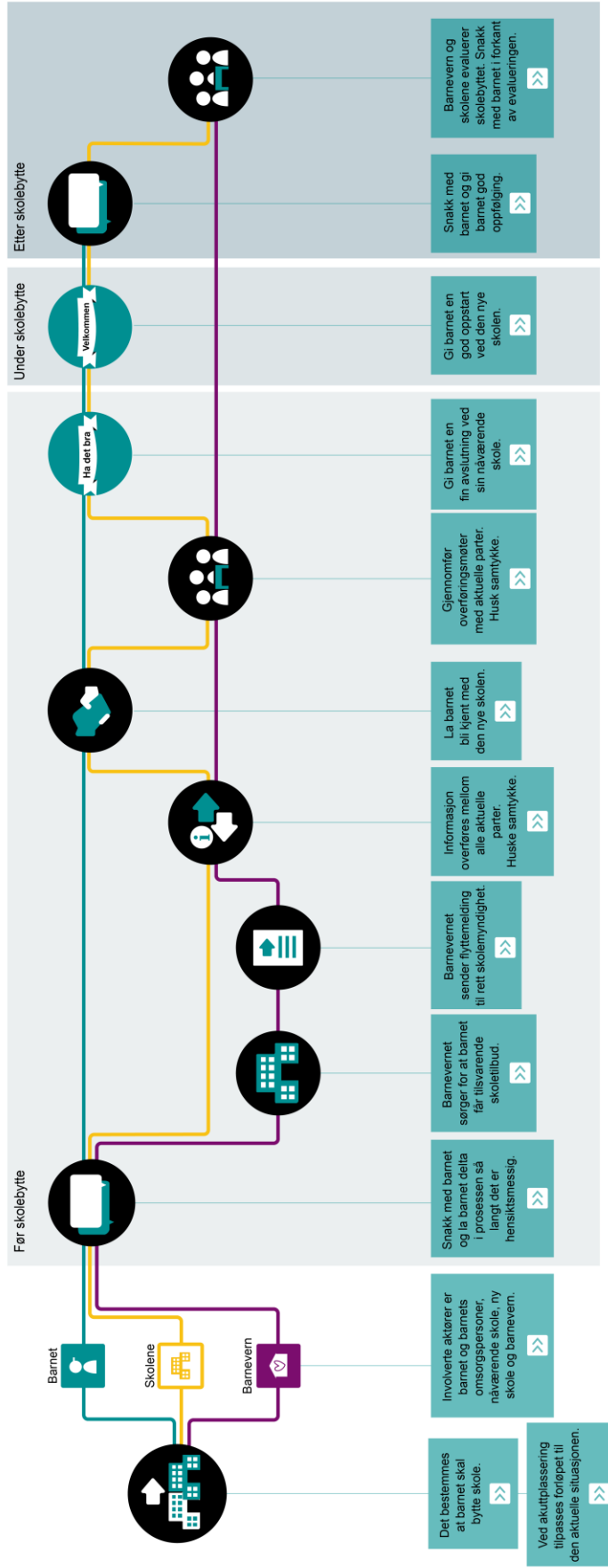
Bufdir har i samarbeid med Udir utarbeidet melderutiner for skolebytte. Meldertinene skal sikre at det sendes melding til rett skolemyndighet om at et barn skal flytte. Rutinene tydeliggjør hvem som skal sende melding, hva meldingen skal inneholde, når meldingen skal sendes, og hvem den skal sendes til.

- For barn i *videregående opplæring* skal fylkeskommunen involveres når det er behov for ny skole- eller lærlingplass.
- For barn i *grunnskolealder* som bor i en barnevernsinstitusjon er det fylkeskommunen der institusjonen ligger, som har ansvaret for opplæringen.

Du finner melderutiner for å sikre skole- og opplæringstilbud for barn og unge som plasseres med hjemmel i barnevernloven på bufdir.no.

Ved akutt plasseringer

Ved akutt plassering må rutinene tilpasses situasjonen, og melding om skolebytte kan foretas etter flytting. Det er et mål at det ikke blir opphold i barnets skole- og opplæringssituasjon. Du finner mer informasjon om akutt plasseringer senere i dette kapitlet og i Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem på bufdir.no.

Utveksling av nødvendig informasjon om barnets skolegang

For å sikre en best mulig oppstart for barn ved skolebytte, må skolen og barnevernet samarbeide og utveksle relevant informasjon. Dette krever kjennskap til eget og hverandres regelverk. Informasjonsutveksling bidrar til å sikre en best mulig oppstart for barnet på den nye skolen. For at den nye skolen tidlig skal kunne planlegge opplæringen best mulig, må barnets tidligere skole, og eventuelt barnevernet, utveksle informasjon om elevens behov. Barnevernet kan gi opplysninger til skolen når dette er nødvendig for å ivareta barnevernets oppgaver (barnevernloven § 6-7 tredje ledd). Du finner mer informasjon om regler for taushetsplikt og informert samtykke i kapittel 7.

Barnevernet bør innhente informasjon om barnets skolesituasjon

Barnevernet bør innhente informasjon fra skolen om barnets skolesituasjon ved skolebytter. Dette vil være viktig for barnevernets videre oppfølging av barnet, men det er også viktige opplysninger for mottakende skole. I tillegg til skolen kan også skolehelsetjenesten ha viktig informasjon om et barn.

Når bør informasjonsutvekslingen skje?

Informasjonsutvekslingen bør skje i forkant av selve skolebyttet. Det anbefales at mottakende skole har samtaler med eleven/barnevernet og den avgivende skole. Skolen må innhente nødvendig samtykke. Det er ikke egne bestemmelser i opplæringsloven om adgangen til å overføre opplysninger om personlige forhold ved overgangen mellom ulike skoler. Derfor er det bestemmelsene om behandling av personopplysninger i personopplysningsloven og reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven som gjelder.

Eksempler på informasjon som bør overføres

Det er særlig barnets faglige og psykososiale fungering som er relevante opplysninger for mottakende skole. Dette inkluderer informasjon om at barn mottar spesialundervisning med hjemmel i opplæringsloven §5-1. Det vil være behov for å innhente samtykke fra foreldrene eller barnet selv før utvekslingen av denne typen informasjon. Dette kan i seg selv bidra til medvirkning fra foreldrene i flytteprosessen.

Overføringsmøte

Før skolebytte bør det avholdes et overføringsmøte. Her kan mottakende- og avgivende skole sammen med barnet og barnevernet, eventuelt foreldre, utveksle og utdype informasjon. Avhengig av barnets alder og situasjon bør barnet være med å bestemme hvem som skal være

med på møte. Barnet kan også ha med seg en tillitsperson (barnevernloven § 4-1 annet ledd). Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillitt til. Barnet velger selv hvem som skal være barnets tillitsperson. Tillitspersonen må være 18 år eller eldre. Foreldre som er fratatt omsorgen for barnet kan ikke være tillitspersoner. I kraft av sitt omsorgsansvar kan barneverntjenesten bestemme at personer som kan skade barnets interesser ikke kan være omsorgsperson.

Dersom avstanden er så stor at det ikke lar seg gjøre å gjennomføre et fysisk møte, kan overføringsmøtet avholdes ved hjelp av andre medier. På et slikt møte bør det avklares om det er behov for ny vurdering av spesialpedagogisk hjelp til barnet ved skolebytte.

Snakk med barnet om flytting

Skolen og barnevernet bør sammen ta initiativ til å snakke med barnet om flyttingen. Det skaper trygghet for barnet å bli inkludert tidlig i prosessen. Barnets foreldre kan delta i samtalen.

Tips til tema i samtale med barnet om flytting:

- Hvordan barnet selv ønsker at den gamle og nye klassen skal informeres.
- Om barnet ønsker å besøke ny skole, ny lærer og klasse.
- Tilbud om hjelp til å skape kontakt med andre elever.
- Tilbud om følge til den nye skolen.

Barnets møte med mottakende skole

Mange barn ønsker å møte den nye kontaktlæreren før flytting og første skoledag på ny skole. Barnevernet, eventuelt skolen, bør ta initiativ til et møte mellom barnet og kontaktlærer. Man bør høre med barnet om de ønsker at andre, for eksempel foreldre eller fosterforeldre, også skal delta på møtet. Hensikten med et slikt møte er for eksempel at barnet får:

- Vite hva som venter på nytt sted og ny skole.
- Hilse på læreren.
- Avtale eventuelle besøk i den nye klassen før skolestart.
- Avtale møte med elever i den nye klassen før skolestart, eventuelt legge opp til en fadderordning i klassen eller på skolen.

En god avslutning på skolen

For mange barn og unge som bytter skole, kan en god avslutning på den avgivende skolen være viktig. Mange skoler har etablerte rutiner for hva som gjøres når en elev slutter. Hvordan en slik avslutning gjennomføres, bør vurderes med utgangspunkt i barnets behov og ønsker.

Særskilt om flytting i vurderings- og søknadsperioder

Det er særlig viktig å vurdere tidspunktet for flytting og bytte av skole når barnet skal søke videregående opplæring. Man bør unngå brudd i skoletilbudet slik at barnet kan fullføre opplæringen sin. Så langt det er mulig bør barnet unngå å flytte og bytte skole i særskilte perioder, for eksempel i eksamensperioder.

Dersom eleven flytter etter å ha søkt videregående opplæring i det opprinnelige fylket, har ikke eleven automatisk rett til skoleplass i nytt fylke. Når en elev flytter etter at søknadsfristen har gått ut, bør man undersøke om eleven kan få skoleplass på ønsket utdanningsprogram på en ny skole.

Om dette ikke går, bør man gjøre grundige avveininger før man tar en beslutning om at barnet skal flytte. I slike saker er det hensiktsmessig at barnevernet og eventuelt grunnskolen har god kontakt med opplæringsavdelingen i fylkesadministrasjonen. Opplæringsloven §3-1 omhandler rett til videregående opplæring.

Ta hensyn til barnets skolegang ved valg av fosterhjem eller institusjon

Når et barn i barnevernet skal flytte og det innebærer at barnet må bytte skole, er det viktig å sørge for at det ikke blir brudd i skolegangen. Før barnet flytter bør man derfor sikre at barnet har skoleplass med tilsvarende tilbud som barnet hadde tidligere.

Når barnevernet skal finne egnet institusjon eller fosterhjem til et barn, bør de alltid:

- Snakke med barnet og så langt som mulig ta hensyn til barnets ønsker (barnevernloven § 4-1 annet ledd).
- Vurdere barnets skoletilhørighet og ta hensyn til dette ved valg av institusjon eller fosterhjem.
- Vurdere institusjonens eller fosterforeldres mulighet til å ivareta et godt skole-hjem samarbeid.

Istedenfor å gå rundt grøten, bare gå til eleven og spør: Hva er det jeg kan gjøre for deg for å hjelpe deg? Prøve å åpne for å ha litt mer åpne samtaler som kan bli til noe konkret.

Gutt, 19 år

Akutt plasseringer

Selv om det er et mål at et skolebytte planlegges i god tid, er ikke dette alltid mulig. Midlertidige plasseringer skjer raskt, av og til i løpet av et par timer. I noen tilfeller kan man ikke unngå at barnet må flytte og bytte skole. Da er det viktig at nytt skoletilbud kommer raskt i gang slik at skolebyttet får minst mulig negative konsekvenser for barnet.

Dersom en elev flytter brått og uventet bør skolen og barnevernet samarbeide om hvilken informasjon de skal gi til medelever og skolepersonalet etter gjeldene regler for taushetsplikt. Ta hensyn til barnets synspunkter som hvilken informasjon medelevene skal få.

Du finner mer informasjon om akutt plasseringer i Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem på bufdir.no.

Retten til å gå på nærskolen

Barnets beste må ligge til grunn for en vurdering av hvor barnet skal bo og gå på skole. Barn i grunnskolen har rett til å gå på nærskolen (opplæringsloven § 8-1). Dersom barnevernets vurderinger tilsier at barnet må flytte utenfor skolekretsen for å få den hjelpen det trenger, er det aktuelt å bytte skole.

Oppstart på ny skole

Mange skoler har rutiner for mottak av nye elever og for å ivareta barn med særskilte utfordringer. Når man planlegger oppstart bør skolen og barnevernet, eventuelt foreldrene, samarbeide for å tilrettelegge overgangen.

Oppfølgingssamtale med barnet på ny skole

Kort tid etter at et barn har begynt på en ny skole, bør skolen og barnevernet sammen ta initiativ til å snakke med eleven om hvordan skolebyttet har vært. Samtalen kan omhandle følgende:

- Hvordan oppstarten har vært.
- Relasjon til lærere og medelever.
- Faglig og psykososial fungering og mestring.
- Ønsker og behov for tilpasninger.

Evaluere status og eventuelle behov for tiltak

I etterkant av et skolebytte bør barnevernet og skolen sammen ta stilling til om det er behov for mer informasjon, kartlegging eller nye tiltak. Både psykososial og faglig fungering bør vurderes. En slik vurdering kan for eksempel gjøres i forbindelse med et ansvarsgruppemøte. Dersom man skal involvere pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), må man innhente samtykke (opplæringsloven §5-4). Dersom barnevernet har overtatt omsorgen for barnet (barnevernloven § 4-8, 4-12, 4-6), kan barnevernet samtykke (opplæringsloven § 15-6).

Man kan også arrangere et eget møte der hovedmålsettingen er å evaluere selve skolebyttet. Fra skolen kan kontaktlærer, rådgiver eller sosiallærer delta. Sammen med barnet møter barnevernet og eventuelt barnets tillitsperson eller foreldre. Andre aktuelle deltakere kan for eksempel være:

- PPT
- BUP
- Skolehelsetjenesten

4 Samarbeidsmodeller for skole og barnevern

Tegn på god praksis

- Du setter barnets behov i sentrum
- Du samarbeider med andre hjelpeinstanser
- Du legger til rette for barns medvirkning på samarbeidsmøter
- Du vet hva som er skolens oppgave, og hva som er barnevernets oppgave

Noen verktøy for samarbeid

Samarbeid mellom skole, barnevern og omsorgspersoner er viktig for at barn skal få den hjelpen de trenger for å kunne utnytte egne ressurser. Barnets beste er utgangspunktet for alt samarbeid.

Godt samarbeid krever et felles mål, gode relasjoner og lav terskel for kontakt mellom skole og barnevern.

Når saksbehandleren min og jeg var alene og vi snakket om meg, da var det greit, men når de begynte å ta opp ting foran skolen, da var det ikke greit syns jeg. De trodde kanskje det var til hjelp, men de spurte ikke meg om det var greit at de gjorde det først. Hvis de hadde snakket med meg på forhånd og jeg kunne sagt hva som var greit og ikke greit at de sa, hadde det vært noe annet.

Gutt 19 år

I denne teksten beskriver vi noen forskjellige samarbeidsmodeller og gir tips om god møtemetodikk. Modellene kan ha ulike navn og sammensetninger i kommunene, men alle har et tverrfaglig fokus. For alle som deltar gjelder forvaltningslovens regler om taushetsplikt og eventuelt av andre særlover om det samme, for eksempel barnevernloven.

Tverrfaglig team

Mange kommuner har etablert tverrfaglige team, kompetanseteam eller samarbeidsgrupper. Tverrfaglige team jobber forebyggende, og har som mål å gjøre en helhetlig vurdering av barns behov og omsorgssituasjon. Teamene kan ta imot henvendelser fra barnehager, skoler, foreldre og andre som har behov for å drøfte sin bekymring for et barn, før de eventuelt sender bekymringsmelding til det lokale barnevernet. Dersom det ikke er innhentet samtykke fra foreldrene til å drøfte et barns konkrete sak, må saken drøftes anonymt.

I teamene deltar fagpersoner fra for eksempel barnevernet, skolen, Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og skolehelsetjenesten. Skolen får på den måten mer kunnskap om barnevernets

arbeidsmetoder og saksgang, og barnevernet får større innsikt i hvordan skolen jobber og samarbeider med barn og foreldre. Møtene kan også brukes til å diskutere andre aktuelle temaer, for eksempel utfordringer knyttet til flytting og skolebytte eller til samarbeid mellom skole og hjem.

Ansvarsgruppe

En ansvarsgruppe er et samarbeidsforum på kommunalt nivå som har ansvar for å planlegge og å følge opp tiltak for det enkelte barn. Barnets behov styrer hvem som sitter i en ansvarsgruppe, og hva som diskuteres i møtet. Barn bør få uttale seg om hvem de ønsker skal delta i en slik gruppe. Deltakerne i en ansvarsgruppe kan foruten barnevernet være barnets omsorgspersoner, barnet selv og skolen, BUP, PPT og skolehelsetjenesten.

Målet er å samordne hjelpetiltakene rundt barnet og familien. Skolen og oppfølging av denne bør være et sentralt tema i ansvarsgruppen. Gruppen må kontinuerlig vurdere barnets faglige og psykososiale utvikling opp mot de målene som blir satt i gruppen.

For barn som har tiltak etter barnevernloven, bør barnevernet ha en initierende og koordinerende funksjon i ansvarsgruppen. Det lages et mandat for ansvarsgruppen som forplikter partene.

Familieråd

Familieråd kan være en god arbeidsmåte for å legge til rette for et godt samarbeid mellom barnet, familien, skolen og barnevernet.

Et familieråd er et godt forberedt møte med en klar struktur hvor barnet er i sentrum. Barn skal delta og høres. Barn som deltar i familieråd, velger seg sin egen støtteperson, vanligvis fra slekt og nettverk. Barnet, sammen med dets omsorgspersoner, bestemmer hvilke personer fra familie og nettverk som skal inviteres. Andre fagpersoner som kjenner barnets situasjon, for eksempel læreren eller helsesøster, kan også delta når barnet ønsker det.

Hensikten med familierådet er at det private nettverket sammen med skolen og barnevernet i felleskap kommer fram til en forpliktende plan som skal bedre barnets situasjon. Familierådet følges vanligvis opp med et eller flere møter for å evaluere og justere det som er bestemt.

Familieråd kan brukes for å styrke barnets skole- og opplæringssituasjon ved for eksempel å:

- hjelpe barnet til å komme på skolen.
- definere ansvaret for å følge opp skolearbeid.

Familieråd kan forebygge skolebytte ved at et barn bor hos slekt eller annet nettverk i nærmiljøet.

Du finner mer informasjon om familieråd på bufdir.no.

Faste kontaktpersoner

Skolen og barnevernet bør ha én eller flere faste kontaktpersoner i hverandres tjenester. På skolen kan en slik kontaktperson være rektor, sosialpedagogisk rådgiver eller en annen lærer. I barnevernet kan dette være en leder eller saksbehandler i det kommunale barnevernet, eller en skoleansvarlig ved institusjoner.

Individuell plan (IP)

En individuell plan skal gi et helhetlig tjenestetilbud tilpasset barnets individuelle behov. Planen bør ta utgangspunkt i grundige kartlegginger av barns ressurser og behov, og de ulike instansene bør samarbeide om å utarbeide planen. En individuell plan bygger på barnevernets tiltaksplan.

Det skal utarbeides en individuell plan for hvert enkelt barn som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, når:

- dette er nødvendig for å skape et helhetlig tilbud for barnet, og
- barnet trenger tiltak fra flere tjenester (barnevernloven § 3-2a).

Det foreligger plikt til å initiere og utarbeide en individuell plan etter en rekke lover. Det er barnets behov som styrer hvilken hjemmel planen skal forankres i, og hvilke parter som skal delta i arbeidet. For barn med tiltak i barnevernet, ligger koordinatorsansvaret ofte hos barnevernet.

Barnet bør delta i utarbeidelsen av sin individuelle plan. Den som koordinerer individuell plan bør ha ekstra oppmerksomhet på at dette er sikret. Der det er aktuelt deltar foreldre og/eller fosterforeldrene i arbeidet med planen.

En individuell plan utarbeides etter samtykke fra foreldrene. Dette gjelder med mindre barnevernet har overtatt omsorgen for barnet etter barnevernloven § 4-12 eller § 4-8 annet ledd. I slike tilfeller er det barnevernet som gir sitt samtykke til planen.

Barnets opplæringsstilbud bør inngå i en individuell plan. Skolen har plikt til å medvirke i arbeidet med individuell plan (opplæringsloven §15-5). Denne er avgrenset til tilfeller der skolens samarbeid anses nødvendig for å ivareta barnets behov for et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud.

På helsedirektoratet.no finner du et tipshefte for individuell plan.

Individuell opplæringsplan (IOP)

Når skolen fatter vedtak om spesialundervisning (opplæringsloven § 5-1), skal det utarbeides en individuell opplæringsplan. IOP konkretiserer vedtaket og er hovedsakelig et arbeidsverktøy for læreren. Der barnet har en IP, bør IOP inngå som en del av denne planen.

Barnet og dets omsorgspersoner bør så langt som mulig involveres i utarbeidelsen av IOP.

På Udir.no kan du lese mer om individuell opplæringsplan.

Tiltaksplan

Barnevernet skal lage en tiltaksplan når det iverksettes hjelpetiltak (barnevernloven § 4-5). I tiltaksplanen skal det være tydelig hva som er barnets særlige behov, og hvordan disse skal imøtekommes. Det kan stå noe om hvilken type samarbeidsmøter som bør avholdes.

Tiltaksplanen bør inkludere tiltak og virkemidler iverksatt av andre instanser, for eksempel skole, skolehelsetjeneste eller PPT. Barnevernet bør sørge for at barnet og dets omsorgspersoner involveres i utarbeidelsen av tiltaksplanen.

Tiltaksplanen skal evalueres regelmessig, og det er vesentlig at barnet og foreldrene, og eventuelt andre, tar del i evalueringen og arbeidet med tiltaksplanen. Det skal vurderes om det er nødvendig med nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse (barnevernloven § 4-5).

Omsorgsplan

Når barnevernstjenesten overtar omsorgen for et barn, skal det vedtas en omsorgsplan for barnets omsorgssituasjon (barnevernloven § 4-15, tredje ledd). Denne planen har et langsiktig perspektiv og skal ikke endres uten at forutsetningene for planen er falt bort.

Omsorgsplanen formidler barnevernstjenestens plan for barnets fremtid når det gjelder hvor barnet skal bo og vokse opp, og barnets relasjon til og kontakt med sin familie. I tillegg tydeliggjør omsorgsplanen om barnet har særlige behov som må følges opp.

Både tiltaksplanen og omsorgsplanen skal inneholde opplysninger om nåværende skoletilbud og planer for fremtidig skole og opplæring. Spesielle behov for tilrettelegging av opplæringstilbudet skal fremgå av planene.

Du kan lese mer om dette i Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjenesten – en veileder på regeringen.no

Gode råd for gode møter

- Hvert møte har på forhånd avklart mål og hensikt.
- Det er prosedyrer for innkalling, møteledelse, referat og ansvarsfordeling.
- Barnet og dets omsorgspersoner sikres medvirkning.
- Den instansen som ber om møtet, ber om tolketjenester ved behov.
- Hvilken informasjon som kan deles, er avklart. Samtykke innhentes fra omsorgspersoner og eventuelt barn der det er nødvendig.
- Det avklares hva slags bistand barnet har behov for, og hvilke parter som skal involveres.

5 Samarbeid når du er bekymret for et barn

Tegn på god praksis

- Du vet når og hvordan du melder din bekymring til barnevernet
- Du følger skolens rutiner for bekymringsmelding
- Du vet hvordan skolen informerer foreldre om sin bekymringsmelding
- Du vet hvilken informasjon barnevernet gir skolen når en bekymringsmelding er sendt

Bekymringsmelding fra skolen

Alle som jobber på en skole har plikt til å melde fra til barnevernet når de har grunn til å tro at:

- Et barn blir mishandlet i hjemmet.
- Det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt.
- Et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.
- Det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel (barnevernloven §§ 4-10, 4-11, 4-12, 4-24 og 4-29).

Opplysningsplikten gjør at man ikke kan velge om det skal gis opplysninger eller ikke.

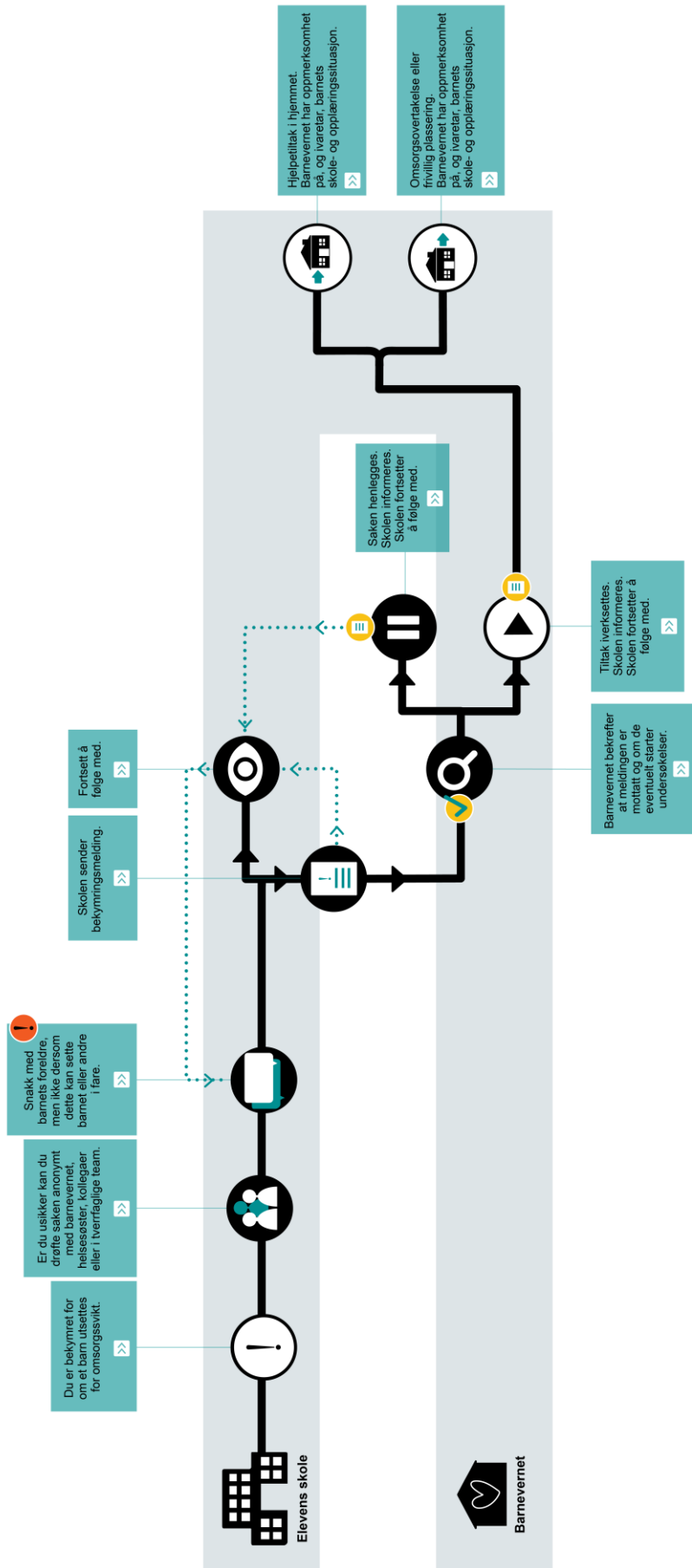
Skolens oppmerksomhetsplikt og opplysningsplikt

Alle som jobber på en skole har både en oppmerksomhetsplikt og en opplysningsplikt. Fordi ansatte på skolen har daglig kontakt med barna, er de pålagt å være oppmerksomme på forhold som barnevernet bør få vite om.

Opplysningsplikten inntre i de mest alvorlige tilfellene og innebærer et unntak fra den lovbestemte taushetsplikten. Oppmerksomhetsplikten og opplysningsplikten fremgår av opplæringsloven § 15-3. Opplæringsloven § 15-3 andre ledd omfatter både en opplysningsplikt på eget initiativ (meldeplikten) og en plikt til å gi opplysninger etter pålegg fra barnevernet eller fylkesnemnda.

Opplysningsplikten er pålagt den enkelte ansatte. Hver enkelt ansatt har fremdeles plikt til å si i fra, selv om det er satt i gang tiltak for å hjelpe barnet. Når vilkårene for opplysningsplikten er oppfylt, skal opplysningene gis videre til barnevernet umiddelbart.

Du finner også mer informasjon om dette i Utdanningsdirektoratet sitt rundskriv "Skolepersonalets opplysningsplikt til barnevernstjenesten 10/2012" på udir.no.

Ved usikkerhet på om det bør sendes bekymringsmelding

Barnevernet skal gi de ansatte på skolen veiledning om hva de kan gjøre ved bekymring for et barn. Barnevernet skal også forklare hvordan du kan sende bekymringsmelding. Dersom du er usikker på om du bør melde en sak, kan du ta kontakt med barnevernet og diskutere saken uten å oppgi barnets identitet. Da får du råd om du bør melde saken videre eller ikke. En ansatt kan også diskutere bekymringen med en kollega eller en overordnet på skolen.

Barnevernet vurderer alvorlighetsgrad

Skolepersonalet skal vurdere barnets omsorgssituasjon ut fra sitt faglige ståsted og sin kjennskap til barnet og familien. Skolepersonalet skal ikke ta stilling til om de enkelte vilkårene for å fatte vedtak etter barnevernloven er oppfylt.

Det er ikke slik at ansatte på skolen må vite at situasjonen til barnet er alvorlig. Det er barnevernets ansvar å foreta denne vurderingen.

Hva er omsorgssvikt?

Omsorgssvikt handler om at barnets omsorgspersoner mangler kunnskap, krefter eller vilje til å dekke barnets grunnleggende behov. Dette kan handle om fysiske, emosjonelle, psykiske eller medisinske behov, eller at barnet blir utsatt for opplevelser av uro, smerte, frykt eller skam. Dette kan svekke barnets helse og utvikling.

Noen kjennetegn på omsorgssvikt

Det kan være vanskelig å forklare akkurat hvorfor du blir bekymret for et barn. Ofte er det en kombinasjon av flere uttrykk eller hendelser, for eksempel:

- Fall i skoleprestasjoner, mangelfull faglig utvikling, eller at eleven ikke gjør lekser.
- Kraftige emosjonelle reaksjoner eller plutselig endring av atferd.
- Innesluttethet, tristhet, uopplagthet eller likegyldighet.
- Skader eller blåmerker på kroppen.
- Eleven blir gjentatte ganger ikke hentet ved stengetid på skolefritidsordningen.
- Foreldrene følger tilsynelatende ikke opp barnet sitt.
- Foreldrene motsetter seg spesialundervisning anbefalt av PPT.
- Mistanke om rus hos foreldrene og/eller barnet.
- Fravær, skulk eller forsentkomming.

Informasjon til foreldre om bekymringen

Det er en fordel å få til et samarbeid med foreldrene til barnet. For å unngå at bekymringsmeldingen kommer overraskende på foreldrene, bør skolen derfor snakke med dem om sin bekymring før de kontakter barnevernet. Det er viktig at foreldre får beskrive sin opplevelse av situasjonen. Foreldre skal imidlertid ikke varsles om skolens bekymringer i alle tilfeller.

Dette bør skolen snakke med foreldrene om:

- Konkret hva som gjør skolen bekymret for barnet.
- At skolen vil sende en bekymringsmelding til det kommunale barnevernet.

På nettstedet tidligintervensjon.no kan du få tips til hvordan du kan gjennomføre en slik samtale med foreldre

Når skal du ikke informere foreldre om skolens bekymring?

I alvorlige situasjoner, eller der skolen er usikker, skal saken drøftes med barnevernet og politiet for å sikre en god planlagt og koordinert håndtering. Skolen overlater til barnevernet å vurdere når og på hvilken måte foreldrene skal bli informert.

Eksempler på slike situasjoner:

- Mistanke om at barnet er utsatt for seksuelle overgrep
- Mistanke om at barnet eller noen som står barnet nær er utsatt for vold eller overgrep
- Dersom det å informere foreldrene kan sette noens liv eller helse i fare
- Bekymring for tvangsekteskap
- Bekymring for kjønnslemlestelse

I disse tilfellene kan informasjonen til foreldrene gjøre at barnevern eller politi ikke får gitt barnet (eller andre) tilstrekkelig beskyttelse eller at viktig bevismateriale går tapt.

Snakk med barnet om bekymringen

Ofte kan det være riktig å snakke med barnet om skolens bekymring. Da er det viktig å vurdere barnets alder og modenhet, og hvor alvorlig saken er. Dersom du er usikker på om det er riktig å informere barnet kan det være lurt å drøfte dette med barnevernet anonymt. Merk at både kontaktlæreren eller andre lærere kan være en «trygg voksen» for barnet, som det kan være fint for barnet å ha med i senere samtaler med barnevernet.

Skolen bør ha rutiner for bekymringsmelding

Skolen bør ha rutiner for at en bekymringsmelding sendes gjennom en overordnet. Rutinen bør også si noe om hvordan skolen skal snakke med barnets foreldre og eventuelt barnet om bekymringen. En slik rutine fratår likevel ikke den enkelte ansatte hans eller hennes selvstendige ansvar for å formidle opplysningene til barnevernstjenesten dersom den overordnede ikke videreformidler opplysningene, eller den overordnede ikke er enig i at forholdet bør meldes (opplæringsloven § 15-3).

Slik sender du bekymringsmelding

Bekymringsmeldingen skal sendes til barnevernet i den kommunen der barnet bor. Meldingen skal være skriftlig. I akutte situasjoner kan du ringe barnevernet. Som offentlig melder kan du ikke være anonym.

Meldingen bør inneholde informasjon om

- Barnets og foreldres navn, fødselsnummer eller fødselsdato og adresse.
- Hva som gjør at skolen er bekymret (observasjoner, samtaler med barnet, spesielle hendelser, annet).
- Barnet er henvist til eller har kontakt med andre offentlige instanser.
- Foreldre er informert om bekymringen eller bekymringsmeldingen, og eventuelt hvordan.
- Navnet på melder, kontaktinformasjon og relasjon til barnet.

Når du skriver meldingen bør du

- Være konkret. Jo bedre informasjon meldingen inneholder, jo lettere er det for barnevernet å følge opp og vurdere alvorlighetsgraden av innholdet.
- Ikke trekke egne konklusjoner. Fortell med egne ord hva du har sett og hørt, når (dato, klokkeslett) og hvor det skjedde.

Hva skjer etter at meldingen er sendt?

Barnevernet i kommunen følger opp bekymringsmeldingen. Barnevernet skal vurdere om meldingen skal følges opp med en undersøkelse, eller om den skal henlegges. Dette skal skje innen én uke fra meldingen er mottatt, (barnevernloven § 4-2). I løpet av denne uken kan melderens bli kontaktet for å gi utfyllende opplysninger.

Slik følger barnevernstjenesten opp bekymringsmeldingen

Dersom barnevernet vurderer det som nødvendig å gjennomføre videre undersøkelser skal dette gjøres snarest og senest innen tre måneder (barnevernloven §§ 4-3 og 6-9). I særlige tilfeller kan fristen være seks måneder.

Barnevernet kan sette inn tiltak i eller utenfor hjemmet eller fremme sak om omsorgsovertakelse. Dersom saken blir fremmet til fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker kan melderens bli innkalt som vitne. Melderen har da plikt til å uttale seg om grunnen til bekymringsmeldingen, Det er den som har konkret kjennskap til saken, som bør møte som vitne

Dette har skolen krav på å få vite

Barnevernet skal normalt gi den offentlige melderens en tilbakemelding innen tre uker etter at meldingen ble mottatt. Dersom det åpnes undersøkelsessak, skal barnevernet gi melderens en ny tilbakemelding om at undersøkelsen er gjennomført. Den nye tilbakemeldingen skal sendes innen tre uker etter at undersøkelsen er gjennomført, og den skal inneholde opplysninger om hvorvidt saken er henlagt, eller om barnevernet følger opp saken videre (barnevernloven § 6-7 a).

Barnevernet skal i utgangspunktet ikke gi opplysninger om hvilke tiltak som er iverksatt. De kan likevel velge å gi en slik tilbakemelding når de iverksetter tiltak som skolepersonalet trenger å vite for sin videre oppfølging av barnet (barnevernloven § 6-7 a). Det er barnevernet som vurderer hva som er nødvendig å gi av opplysninger.

Kontakt mellom skolen og barnevernet

Barnevernet bør innhente informasjon om barnets skolesituasjon når de gjør undersøkelser. Informasjonen skal de, så langt det er mulig, innhente i samarbeid med barn og foreldre, (barnevernloven §6-4). I alvorlige tilfeller kan de innhente informasjon uten samarbeid eller samtykke fra den saken gjelder.

Har du meldt fra tidligere, men er fortsatt bekymret?

Dersom du fortsetter å være bekymret for et barn, er det viktig at du fortsetter å følge opp barnet selv om du har sendt bekymringsmelding. Ta derfor kontakt med barnevernet på nytt dersom du fortsatt er bekymret for barnet, situasjonen har forverret seg, eller det kommer fram ny informasjon. Opplysningsplikten er ikke oppfylt selv om du har meldt fra om et barn én gang.

Opplysningsplikt etter pålegg

Skolepersonalet kan bli pålagt å gi opplysninger av organer som er ansvarlige for å gjennomføre barnevernloven (opplæringsloven § 15-3 andre ledd andre punktum). De organene som kan gi pålegg til skolepersonalet, er barnevernet og andre organer som er ansvarlige for gjennomføringen av barnevernloven, først og fremst fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

Det er barnevernet eller fylkesnemnda som vurderer om vilkårene for opplysningsplikten foreligger. Disse vurderer også hvilke opplysninger som er relevante. Den som gir pålegget, må til en viss grad konkretisere hvilke opplysninger skolepersonalet skal gi.

Skolepersonalet kan bare bli pålagt å gi opplysninger som han eller hun allerede har. Skolepersonalet har altså ingen plikt til å innhente nye opplysninger som de ikke er i besittelse av. Både den som pålegger, altså barnevernet eller fylkesnemnda, og skolepersonalet som blir pålagt å gi opplysninger, har et ansvar for å unngå at taushetsbelagt informasjon blir videreformidlet i et større omfang enn nødvendig.

6 Taushetsplikt og samtykke

Tegn på god praksis

- Du kjenner til og bruker reglene for taushetsplikt for ansatte i skole og barnevern
- Du deler opplysninger når det er til det beste for barnet, med barnets og/eller foreldres samtykke
- Taushetsplikt og informert samtykke

Taushetsplikt og informert samtykke

Alle som jobber i offentlige virksomheter er underlagt generell taushetsplikt (forvaltningsloven § 13 om taushetsplikt). Ansatte i barnevernet har en strengere taushetsplikt enn ansatte på skolen (barnevernloven § 6-7), men barneverntjenesten kan gi opplysninger til andre forvaltningsorganer når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver (barnevernloven §6-7 tredje ledd).

Et godt samarbeid forutsetter at de som jobber med barn og unge har tilstrekkelig kunnskap om taushetsplikten. Et godt samarbeid forutsetter også muligheter for å innhente samtykke slik at bestemmelsene om taushetsplikt ikke hindrer et nødvendig samarbeid. Dersom det innhentes informert samtykke, kan ansatte på skolen og i barnevernet dele opplysninger når dette er til det beste for barnet.

Taushetsplikt for ansatte i barnevernet

Taushetsplikten etter forvaltningsloven gjelder for de som utfører tjenester eller arbeid innenfor barnevernet (barnevernloven § 6-7 første ledd). For barnevernet gjelder i tillegg egne snevrere begrensninger (barnevernloven § 6-7 tredje ledd).

Det er primært opplysninger om noens personlige forhold som er underlagt taushetsplikt (barnevernloven § 6-7 første og annet ledd og forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1). På barnevernområdet omfatter dette også opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, yrke, bopel og arbeidssted.

Du finner mer informasjon om dette i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets rundskriv Q 24 2005 Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten på regjeringen.no.

Taushetsplikt for ansatte på skolen

Ansatte på skolen er underlagt forvaltningsmessig taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 (opplæringsloven § 15-1). Den forvaltningsmessige taushetsplikten omfatter opplysninger «om personlige forhold» som tjenesteyteren blir kjent med gjennom sitt arbeid (forvaltningsloven § 13 a).

Nøytrale opplysninger som fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted omfattes ikke av taushetsplikten med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold ved tjenestemottakeren som må likestilles med personlige forhold.

Informert samtykke

Det mest hensiktsmessige unntaket fra taushetsplikten er ofte å innhente samtykke fra den de taushetsbelagte opplysningene gjelder. Barnet og foreldrene kan gi helt eller delvis fritak fra taushetsplikten.

Samtykket må være informert. Det vil si at den som samtykker skal ha forstått hva det samtykkes til, og konsekvensene av dette. Fordi det skal dokumenteres om og hvordan samtykke til overføring av informasjon er gitt, bør et samtykke være skriftlig.

For at samtykket skal være gyldig, må den som samtykker ha samtykkekompetanse. Om det er foreldrene eller barnet selv som har samtykkekompetanse, vil avhenge av barnets alder, modenhet og situasjonen. Foreldrene samtykker på vegne av barnet. Barn over 15 år har selv rett til å gi samtykke i skolesammenheng. Etter opplæringsloven § 15-6 har barneverntjenesten rett til å ta en rekke avgjørelser på vegne av barnet når barneverntjenesten har overtatt omsorgen. Dette inkluderer samtykke på vegne av barnet i stedet for foreldrene.

Når barnevernstjenesten har omsorgen for et barn, kan barnevernstjenesten gi opplysninger til skolen som er nødvendige for at skolen skal kunne følge opp barnet på en best mulig måte. Relevante opplysninger kan være informasjon om fosterforeldrene, om barnets bosted, og andre opplysninger som skolen trenger for å ivareta barnet på best mulig måte i skolesituasjonen.

7 Skolesituasjonen for barn med tiltak i barnevernet

Nyere forskning viser at utdanning er den enkeltfaktoren som har mest å si for levekår og helse senere i livet. Utdanning er også den aller mest beskyttende faktoren for utsatte barns langsiktige, positive utvikling. Svake karakterer på ungdomskolen utgjør en risiko for psykososiale problemer, kriminalitet og marginalisering videre i livet. Omvendt er gode skolerresultater en viktig beskyttelsesfaktor nettopp mot disse utfordringene (Vinnerljung, Berlin & Hjern, 2010; Frønes & Strømme, 2014).

Skole og utdanningsresultater for barn med barnevernserfaring

En lang rekke studier viser at barn som har vært i kontakt med barnevernet har lavere skoleprestasjoner, og at de i langt mindre grad fullfører videregående opplæring enn barn uten barnevernserfaring (Clausen & Kristofersen, 2008; Vinnerljung, Öman & Gunnarsson, 2005; Vinnerljung m.fl., 2010).

I Norge viser studier at barn med tiltak fra barnevernet har et langt lavere gjennomsnittlig karakternivå i grunnskolen enn barn uten barnevernserfaring (Frønes, 2015). Forskere har også funnet at kun 4 av 10 barn med barnevernstiltak gjennomfører videregående skole, mot 8 av 10 i den øvrige befolkningen (Kristofersen & Sverdrup, 2013). Som voksne har barn med barnevernserfaring oftere enn andre vanskelig for å oppnå et tilfredsstillende utdanningsnivå, stabile arbeidsforhold og inntekt, egen bolig og stødige relasjoner (Backe-Hansen, Madsen, Kristofersen & Hvinden, 2014).

Hva virker positivt?

En gjennomgang Nova har gjort av eksisterende forskning viser at de fleste systematiske tiltak for å bedre skoleprestasjonene til barn med tiltak fra barnevernet har en virkning. Kunnskapsoppsummeringen viser at flere faktorer har betydning, deriblant et tett og forpliktende samarbeid mellom tjenestene, positive forventninger til barnas mulighet for å lykkes med skolen og tilrettelegging av undervisningen i ordinær skole (Seeberg, Winsvold & Sverdrup, 2013). Videre viser forskning at et stabilt miljø og tett oppfølging har positiv effekt på skolerresultatene (Jones, 2012). Barnet trenger dessuten støtte og oppmuntring for å forbedre motivasjon, atferd og skoleprestasjoner, samt å sikre fremmøte på skolen (Ogden, 2013).

Novas kunnskapsoppsummering understreker også at det for mange barn med tiltak fra barnevernet er viktig å ha i alle fall en enkelt person som bryr seg om dem, som følger opp i hverdagen og som har en helhetlig oversikt over deres situasjon (Seeberg m.fl., 2013).

Positive forventninger og oppmerksomhet

Flere skandinaviske studier har vist at ansatte både i skole- og barnevernssektoren har lavere forventninger til skoleprestasjoner for barn i barnevernet enn for andre barn, og at dette bidrar til

at barn i barnevernet ikke får utnyttet sitt potensiale (Knudsen, 2009; Tordön, Axelsson, Windelhed, Rappestad & Wiman-Olsson, 2012).

En Bufdir-initiert kartlegging av holdninger til skolegang for barn med tiltak fra barnevernet viser at det blant ansatte både på skolen og barnevernet er enighet om at barn som har tiltak i barnevernet, har de samme forutsetninger til å lykkes på skolen som andre barn. Både skole- og barnevernsansatte mente også at evner er situasjonsbestemt og lar seg påvirke. Likevel knyttes det lavere forventninger til barn med tiltak i barnevernet enn andre barn når det gjelder skoleprestasjoner og utdanning, noe som kan ha stor innvirkning på det opplæringstilbudet barna får (Kavli, Sjøvold & Ødegaard, 2015).

Tett og forpliktende samarbeid

På dialogkonferansene Bufdir gjennomførte som et ledd i utarbeidingen av veilederen, påpekte fagpersoner i skole- og barnevernssektoren at tjenestene rundt barnet bør enes om et felles mål med utgangspunkt i barnet. Dette er nødvendig for at barn med tiltak fra barnevernet skal ha mulighet til å lykkes med utdanningen. Det ble ansett som viktig å tilpasse undervisningen, bedre læringsstøtten, og utvikle et godt samarbeid mellom skole, barnevern, hjem og eventuelle hjelpeinstanser.

Flere intervensjoner som fokuserer på samarbeid mellom skole og hjem og mellom viktige overganger som skolebytte og flytting, har vist seg å ha positiv effekt. I LOS-prosjektet, som er prøvd ut i 13 av landets kommuner, har 400 ungdommer mellom 14-23 år hatt en «los», det vil si en person å forholde seg til som sørget for tett oppfølging og hjelp ungdommene til å benytte seg av tjenestene rundt dem. En foreløpig evaluering av LOS-prosjektet fastslår at koordinering av og samarbeid mellom de ulike tjenestene som ungdommene får hjelp fra kan ha en direkte positiv effekt på deltagelse i utdanning og arbeid (Backe-Hansen, Løvgren, Aarland, Aamodt & Winsvold, 2014).

Det amerikanske tiltaket «On the way home» (Trout, Tyler, Stewart & Epstein, 2012) retter seg mot ungdommer som flytter tilbake til hjemmet eller hjemkommunen etter å ha vært plassert utenfor hjemmet i barnevernets regi. I dette programmet fungerer en spesialutdannet familiekonsulent som koordinator mellom skole og hjem. Omsorgspersoner får veiledning i å støtte opp om ungdommenes skolearbeid, og ungdommene får i noen tilfeller ekstra leksehjelp. Prosjektet har vist seg å ha positive resultater for å minske frafallet fra utdanningen (Trout m. fl., 2013).

Å ha en viktig person i livet

Ungdommenes egen motivasjon, samt nære og støttende voksenpersoner, kan være avgjørende for hvorvidt ungdommen går videre til høyere utdanning (Skilbred, 2011). Flere studier viser at det særlig for barn i barnevernet kan være betydningsfullt å ha minst én person som bryr seg og er en god støtte. Ved å ha en helhetlig oversikt over barnets situasjon, kan denne ene voksne opptre som støttespiller, hjelpe til med å kontakte aktuelle instanser og ikke minst oppmuntre til innsats på skolen (Backe-Hansen m. fl., 2014 b).

På vegne av Bufdir, har Redd Barna innhentet innspill fra ungdom som har erfaring fra barnevernet. Disse viser at det for mange var nettopp det at en voksen brydde seg om dem, og tok dem på alvor ut fra egne premisser, som bidro til at de fullførte skolegangen (Redd Barna & World Wide Narrative, 2015).

Voksnes oppfølging av lekser, og deres forståelse av, og holdninger til skole er også viktig, og har betydning for barns skolerestultater (Cheung, Lwin & Jenkins, 2012). Funn fra det europeiske YIPPEE-prosjekt viser at det viktigste enkelt-«tiltaket» rettet mot skolegangen, sett fra de unges ståsted, var å få ros av viktige voksenpersoner rundt dem når de fortjente det (Hedin, Höjer & Brunnberg, 2011).

Tilrettelegging for utdanning på ordinær skole

Bruk av spesialskoler for barn og unge med tiltak i barnevernet kan føre til utvikling av en negativ selvoppfatning, utenforskap og følelse av annerledeshet, noe som igjen kan påvirke identitet og handlingsmønster (Höjer & Johansson, 2013). Samtidig har mange ungdommer positive opplevelser av alternative opplæringsarenaer, både når det gjelder miljø og undervisning. Ogden (2012) understreker imidlertid at en konsekvens av undervisning utenfor ordinære klasser og skoler kan være at skolen ikke utvikler tilbud og kompetanse for nettopp disse elevene. Videre kan segregering i skolen gjøre det vanskeligere å bli godt (re)integret i samfunnet som voksen (Ogden, 2012).

I det amerikanske The School Success Program gir en lærer individuelt tilpasset undervisning til hvert enkelt barn i hjemmet, i tillegg til den ordinære skoleundervisningen. Tiltaket har gitt klare forbedringer i flere fag blant barna som deltok i studien (Mallett, 2012).

Tidlig og kontinuerlig kartlegging

Kartlegging av kognitive ferdigheter, lese- og skriveferdigheter, samt identifisering av et barns ressurser og eventuelle læringsbehov gir et bedre grunnlag for å vite hvor man skal sette inn ekstra ressurser.

Det svenske programmet Skolfam retter seg mot barn i fosterhjem. Skolfam bruker standardiserte psykologiske og pedagogiske kartleggingsverktøy. Resultatene fra disse testene blir deretter brukt for å fastsette hvert enkelt barns potensiale og behov for utdanningstjenester, og for å tilrettelegge for intervensjoner for å møte behovene til hvert enkelt barn. Programmet, som er

under utprøving i 23 kommuner i Sverige, viser til positive resultater i lese-, skrive- og regneferdigheter (Tordön, Vinnerljung, Axelsson, 2014).

Ettervern

Ettervern kan bidra til å motivere unge som har vært under barnevernets omsorg, til å ta høyere utdanning (Razc & Korintus, 2012; Kristofersen, 2009) og til å bedre livsvilkårene mer generelt. For å få en positiv effekt viser forskning at ettervern bør innebære oppfølging, sikre stabilitet i omsorgssituasjonen og skole, og sikre tilfredsstillende bomuligheter og økonomisk støtte. Det å ha personer i støtteapparatet som har fokus på utdanning kan motivere for videre skolegang (Jackson & Cameron 2012).

Referanseliste

Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L.B. & Hvinden, B. (2014 a). Barnevern i Norge 1990-2010. En longitudinell studie. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 9/2014.

Backe-Hansen, E., Løvgren, M., Aarland, K., Aamodt, H.A. & Winsvold, A. (2014 b). Til god hjelp for mange. Evaluering av Losprosjektet. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 13/2014.

Cheung, C., Lwin, K. & Jenkins, J.M. (2012). Helping youth in care succeed: Influence of caregiver involvement on academic achievement. *Children and Youth Services Review*, 34 (6), 1092–1100.

Clausen, S.E. & Kristofersen, L.B. (2008). Barnevernsklienter i Norge 1990-2005. En longitudinell studie. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 3/2008.

Frønes, I. (2015). The Absence of Failure: Children at Risk in the Knowledge Based Economy. *Child Indicators Research*. Online: DOI 10.1007/s12187-015-9309-3.

Frønes, I. & Strømme, H. (2014). Risiko og marginalisering. Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet. Oslo: Gyldendal.

Hedin, L., Höjer, I. & Brunnberg, E. (2011). Why one goes to school: what school means to young people entering foster care. *Child & Family Social Work*, 16, 43–51.

Höjer, I. & Johansson, H. (2013). School as an opportunity and resilience factor for young people placed in care. *European Journal of Social Work*, 16, 22–36.

Jackson, S. & Cameron, C. (2012). Leaving care: Looking ahead and aiming higher. *Children and Youth Services Review*, 34 (6), 1107–1114.

Jones, L.P. (2012). Predictors of Success in a Residential Education Placement for Foster Youths. *Children & Schools*, 34, 103–113.

Kavli, H., Sjøvold, J.M. & Ødegaard, K.S. (2015). Kartlegging av holdninger til skolegang for barn og unge med tiltak i barnevernet. Oslo: Rambøll. Rambøll rapport 2015.

Knudsen, L. (2009). Børn og unge anbragt i slægten. En sammenligning af slægtsanbringelsen og anbringelser i traditionel familiepleje. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Rapport 09/26.

Kristofersen, L.B. (2009). Barnevern og ettervern. Hjelpetiltak for 16–22-åringer og levekår for unge voksne. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 10/09.

Kristofersen, L.B. & Sverdrup, S. (2013). Følger av oppvekst med rus og psykiske helseproblemer i familien. I Hammer, T. og Hyggen, C. Ung voksen og utenfor. Mestring og marginalitet på vei til voksenlivet, 111-128. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Mallett, C.A. (2012). The School Success Program: Improving Maltreated Children's Academic and School-related Outcomes. *Children & Schools*, 34, 13-26.

Ogden, T. (2013). Hva hemmer og fremmer barnevernbarnas skolegang? I Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2013). *Oppvekstrapporten 2013*, 276-286.

Ogden, T. (2012). Atferdsproblemer og myten om den inkluderende skolen. *Bedre skole*, 4, 23-27.

Rácz, A. & Korintus, M. (2012). Enabling young people with a care background to stay in education in Hungary: accommodation with conditions and support. *European Journal of Social Work*, 16, 55–69.

Redd Barna & World Wide Narrative (2015). *Skolehverdagen for barn i barnevernet - Rapport fra høring og utvikling av digitale historiefortellinger*. Oslo: Redd barna.

Seeberg M.L., Winsvold, A. & Sverdrup, S. (2013). *Skoleresultater og utdanningssituasjon for barn i barnevernet. En kunnskapsoversikt*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Notat 4/2013.

Skilbred, D. (2011). Barn og unge som bor i fosterhjem – mestring og trivsel i skolen. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 3, 146-156.

Trout, A.L., Tyler, P.M., Stewart, M.C. & Epstein, M. H. (2012). On the Way Home: Program description and preliminary findings. *Children and Youth Services Review*, 34 (6), 1115-1120.

Trout, A.L., Lambert, M.C., Epstein, M.H., Tyler, P., Thompson, R.W., Stewart, M. & Daly, D.L. (2013). Comparison of On the Way Home Aftercare Supports to Traditional Care Following Discharge from a Residential Setting: A Pilot Randomized Control Trial. *Child Welfare*, 92(3), 27-45.

Tordön, R., Axelsson, U., Windelhed, E., Rappestad, C.N. & Wiman-Olsson, M. (2012). *Projektrapport SkolFam@2*. Norrköping: Norrköpings kommun/Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Tordön, R., Vinnerljung, B. & Axelsson, U. (2014). Improving foster children's school performance. A replication of the Helsingborg study. *Adoption & Fostering*, 38, 37-48.

Vinnerljung, B., Berlin, M. & Hjern, A. (2010). Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn. I Socialstyrelsen (2010). *Social Rapport*, 227-266. Stockholm: Socialstyrelsen.

Vinnerljung, B., Öman, M. & Gunnarson, T. (2005). Educational attainments of former child welfare clients. *International Journal of Social Welfare*, 14, 265–276

Andre anbefalte litteraturkilder

Taushetsplikt om barn, Asbjørn Kjøenstad, Kommuneforlaget 4. utg.

Veilederen "Taushetsplikt og samhandling i kommunalt arbeid for barn – ungdom – familier" kan være til god hjelp (KS 2009/2011). Veilederen gir innsikt i hvilket praktisk handlingsrom offentlige tjenester (primært på kommunalt nivå) har innenfor taushetsplikten, hvilke regler som gjelder for de ulike tjenestene, hvordan man kan dele informasjon og hvilke muligheter og begrensninger taushetsplikten setter for et samarbeid.

NOVA Rapport 3/13: Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt.

Denne rapporten undersøker praktiseringen av taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten mellom samarbeidende tjenester/etater, herunder også skolen og barnevernet.

Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten

Veilederen "Til barnets beste" omhandler samarbeid og kommunikasjon mellom barnevernstjeneste, barnehage, og foreldre. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.